

Тези виступу під час дискусії на тему «Роль медіаграмотності у протидії дезінформації, ворожим наративам та операціям впливу» (Харків, 28.11.2019 р.)

А. В. Баровська, к. держ. упр.,
заступник завідувача відділу інформаційної безпеки та
розвитку інформаційного суспільства
Національного інституту стратегічних досліджень

Наразі дуже часто доводиться чути як від посадових осіб, так і читати у висновках аналітичних матеріалів різноманітних think tank-ів про важливість розвитку критичного мислення та поширення медіа грамотності. Але ці констатації самі по собі не є переконливими.

Це питання знаходиться, передусім, у площині суб'єкт-об'єктних відносин:

- якщо людина хоче самостійно добирати контент та розуміти про що він насправді – це позиція суб'єкта, а відтак і вимога навичок медіа грамотності та критичного мислення;
- якщо людина просто сприймає інформаційний потік, що надходить, не висуваючи якихось особливих вимог до себе, то це позиція об'єкта, за якого хтось вирішив що йому читати / дивитись і як це інтерпретувати.

Чому медіаграмотність сьогодні особливо актуальні саме для нас? В Україні триває збройний конфлікт. Але сучасна війна – це не лише театр воєнних дій, це передусім, війна цінностей. Війна наративів. Війна за громадську думку та емоції. Це війна, яка використовує інформацію як зброю. Сьогодні ми знаходимось у стані такої війни з РФ.

Розуміння й навички з виявлення деструктивних інформаційних впливів є важливими компетенціями людини.

Водночас існують різні підходи до поняття «медіаграмотність».

В рамках першого підходу медіаграмотність (англ. *Media Literacy*) – це сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям знаходити необхідну інформацію, аналізувати, критично оцінювати її.

В рамках другого підходу важливими складниками медіаграмотності визнаються знання щодо сутності медіапростору та процесів, що у ньому відбуваються, наприклад окремі маніпулювання або цілісні операції впливу.

Також існують підходи, за якими до медіаграмотності також відносять уміння створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа.

Іноді вживають більш широке поняття – медіа- та інформаційна грамотність (скор. МІГ), що також охоплює знання й навички з роботи інформаційно-комунікативним технологіями.

Показовим і важливим для поширення медіаграмотності є приклад Швеції, де держава визнала роль МІГ у процесах захисту демократії. На думку директора [Державної медіа ради Швеції Анетт Новак](#) (Anette Novak): «МІГ – це не лише про медіа та інформацію. Для нас надзвичайно важливо не втратити ті досягнення, яких ми здобули в аналоговому суспільстві. Суспільна дискусія в історично короткий проміжок часу перемістилася від демократичних народних рухів та відкритих майданчиків до цифрових платформ, де непрозорі алгоритми й односторонні контрактні умови вирішують, кому дозволяється висловлювати свою думку, а хто піддається

цензурі. Медіа- та інформаційно обізнані громадяни, користувачі соціальних медіа, що створюють суспільно важливий контент, можуть визначити, чи порушуються особисті права та свободи й висловити протест. Без МІГ ці здобутки, які ми отримали в нашому громадському будівництві, ризикують зникнути».

Але крім загальних знань про особливості медіа простору ми потребуємо і цілком практичних варіантів дій у випадку, якщо проти установи поширено фейк.

1. Необхідно звернутися до відповідного медіа щодо спростування недостовірної інформації (ст. 32 Конституції України, ст.277 Цивільного Кодексу України).
2. Опублікувати на он-лайн ресурсах організації матеріал, що спростовує поширену недостовірну інформацію.
3. Подати скаргу до Комісії з журналістської етики: <http://www.cje.org.ua/>
4. Можна передати матеріали в StopFake або інший ресурс, що знімається факт-чекінгом.